

government communications

Department:
Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

KHAELO DZA COVID-19 MBUDZISO NA PHINDULO

Tsireledzo ya khaelo ndi ya ndeme

Liano lashu la kunetshedzele kwa khaelo li katela u ita ndingo kha khaelo inwe na inwe. Ri livhuwa vhudidini ha vhorasantsi vhashu kha u shumisana na muvhuso u vhona uri khaelo dzothe dzo tsireledzea.

Ndi khaelo dzifhio dzi shumaho khwiṅe kha u lwa na u shanduka ha tshivhumbeo tsha 501Y.V2?

Khaelo ya *AstraZeneca* yo tsireledzea nahone i a shuma, nahone i khou shumiswa u mona na lifhasi lothe. Naho zwo ralo, kha la Afrika Tshipembe yo sumbedza uri a i tou vha na maanda manzhi a u lwa na lushaka luswa lwa 501Y.V2 kha vathu vhane a vha khou tou vhaaisala nga maanda. Lushaka luswa holu lwa 501Y.V2 ndi lone lushaka lu no khou vhusa kha lino shango. Naho zwo ralo, khaelo heyi ya *AstraZeneca* i kha di kona u shuma khwiṅe kha u tsireledza vathu kha tsumbadwadze dzi ofhisaho dza COVID-19, u valelwa sibadela na kha mpfu dzi vhangwaho nga 501Y.V2.

Ndingo dza Johnson & Johnson dzo sumbedzisa uri khaelo yavho i a kona u lwa na lushaka luswa lwa 501Y.V2. Mvelelo dza u thoma dzi bvaho Moderna dzi dovha dza tahisa uri khaelo yavho i a shuma khwiṅe u lwa na lushaka holu luswa. Khaelo ya Pfizer-BioNTech yone i kha di itwa ndingo u itela u khwaṭhisedza uri i a tsireledza kha tshaka ntswa dza vhwadze nahone na mvelelo dza u thoma dza ndingo dzo vhuya dzo khwaṭhisedza.

Uri khaelo iyi ya *AstraZeneca* i nga kha di shumiswa?

Vhabvedzi vha heyi khaelo vhoi vha nga di bvisa inwe khaelo yo khwiṅifhadzwaho i no do lwa na lushaka luswa lu no divhiwa sa 501Y.V2 kana B.1.351, nga vhuya uno nwa. Vhorasantsi vha do haseledza nga tshavho nahone vha kona uri tsivhudza uri khaelo i do shumiswa nga ndila de.

Ndi zwa ndeme u dzhiela ntha uri tshitzhili hetshi tsho no shanduka tshivhumbeo lwo vhalaho, nahone tshi do isa phanda na u ita nga u ralo, u fana na zwine zwiṅwe zwitshili zwinzhi zwa itisa zwone. Vhabvedzi vha khaelo vha na vhukoni ha u dzudzanyulula na u khwiṅisa khaelo dzi re hone u itela u kona u lwa khwiṅe na tshaka ntswa nga tshifhinga tshi linganaho dzivhege kana miṅwedzi arali zwo tea, musi vha tshi kha di guda uri tshitzhili tshi shanduka nga ndila de.

Kani Muphuresidennde, Ministā na shango vho xedzwa?

Mashango othe u mona na dzhangho o lindela khaelo lwa tshihadu dzi tsireledzaho matshilo.

Khaelo dzothe dzo itwa ho sedzwa tshivhumbeo tsha u thoma tsha vhukuma tsha SARS-COV-2 tshe tsha vha tsho dala u mona na dzhangho. Khaelo, yo itwaho nga vha AstraZeneca na Yunivesithi ya Oxford yo sumbedza huna fulufhelo, nahone kha ndingo dza u thoma dzo itwaho Afrika Tshipembe, vhatu vho wanaho khaelo vho wanala vha na tshikhala tsha 75% tsha u bveledza tsumbadwadze dza vhukati u ya kha zwiwo zwo linganelaho zwa COVID-19 u fhirisa vhatu vhe vha wana liwe dzilafho li sa shumihho tshithu (*placebo*).

Muvhuso wa la Afrika Tshipembe wo vha u khou toda u wana khaelo kha zwiko zwo fhambanaho, hu tshi katelwa na kha tshiimiswa tsha COVAX tsha lifhasi. Naho zwo ralo, maitele a muvhuso a u renga khaelo o vha ono vha kati phanda ha musi hu tshi bvelela lushaka luswa lwa 501Y.V2 na dziwe tshaka ntshwa dzo wanalaho. Phanda ha musi hu tshi waniwa mvelelo dza kushumele, Afrika Tshipembe lo vha li nga si kone u lengisa u tangedza muhwalo wa khaelo ro lindela mvelelo dza ngudo dza vhorasaintsi vhashu kha kushumele, sa vhunga hezwi zwo vha zwi tshi do tsitsela shango lashu murahuru kha muduba wa khaelo nga nthani ha thahalelo ya netshedzo.

Afrika Tshipembe lo vha li tshi zwi divha uri khaelo dze la renga dzi do fhelelwa nga tshifhinga nga Lambamai?

Ndi zwa ndeme u dzhiela ntha uri khaelo dze ra renga a dzi athu fhelelwa nga tshifhinga. Tshinwe hafu, Mhasho wa Mutakalo, kha pulane yavho ya u haela, vho vha vho no pulana u netshedza AstraZeneca kha tshitehwa tsha u thoma tsha u haela, uri i vhe yo fhela yothe phanda ha musi i tshi fhelelwa nga tshifhinga.

Duvha heli la Lambamai la u fhelelwa nga tshifhinga lo khwathisedzwa musi hu tshi khou tevhezwa maga a u tola na u langula.

Ndila ya u lulamisa zwithu kha ili fhungo ndi ifhio, ri khou humisela muhwalo uyu murahu?

Naho zwo wanala uri khaelo ya AstraZeneca a i shumi kha u lwa na malwadze matuku na a vhukati, i nga kha di shuma u tsireledza kha vhulwadze vhu re khombo, u valelwa sibadela kana lufu. Zwenezwo ri do vha ri khou sedza maga othe a konadzeaho phanda ha musi ri tshi dzhia tsheo ya vhukando ho teaho.

Ndi ngani Afrika Tshipembe lo tangedza khaelo ya AstraZeneca li sa divhi nga ha kushumele kwayo kha lushaka lwa vhulwadze ha corona lo andaho kha manwe mashango?

Mashango othe o ita khumbelo ya u netshedzwa khaelo hu tshe na tshifhinga sa vhunga hu na thahalelo kha dzhangho lothe ya ngelo idzi. Zwenezwo, musi ngelo dzo vha hone u itela Afrika Tshipembe, ro vha ri tshi khou fanela u svela phanda. Naho zwo ralo, vhorasaintsi vhashu vho do thoma u sedzana na kushumele kwa khaelo idzo na zwenezwo musi vha tshi tou wanulusa uri lushaka luswa lwa 501Y.V2 lo no

phapalala. Maitete haya a tōda tshifhinga tshilapfu nahone hu talutshedzwe nga vhudalo, mashudu mavhi ho fhedzwa maitete ayo musi shango lo no tangedza muhwalo wa u thoma.

Izwi zwi nga dzhiwa sa u tambisa masheleni nga ndila i songo daho?

Afrika Tshipembe na mañwe mashango u mona na dzhangho nga vhuphara li khou di wana li tshitangadzimeni. Tshifhinga tshiñwe na tshiñwe ndi tsha ndeme arali ri khou tōda u vhulunga vhutshilo na u kuvhanganya matshilele ashu. Ri do isa phanda na u lingedza ndila dzothe u kona u wana khaelo dzi vhulungaho matshilo dzine dzo tsireledzea nahone dzi no shuma.

Vhorasaintsi vhashu vha do isa phanda na dziñwe nyambedzano nga ha kushumiselwe kwa khaelo ya *AstraZeneca* kha la Afrika Tshipembe, nahone zwi tshi ya nga ngeletshedzo dzavho, khaelo dzi nga humiswa ra wana dziñwe phanda ha musi dzi tshi fhelelwa nga tshifhinga. Nga u humisa khaelo dzi songo shumiswaho ra wana dziñwe phanda ha musi datumu ya u fhelelwa nga tshifhinga I tshi swika, Mhasho wa Mutakalo u do vhona uri khaelo dza *AstraZeneca* dze dza rengiwa dzi si vhe dzo tambiseaho nahone hu sa vhe ho tambiswa masheleni..

Idzi khaelo dzo tsireledzea u swika ngafhi?

Khaelo dzi fhira kha ndingo dza vhuronwane u itela u vhona uri dzo tsireledzea na u uri dzi kona u shuma u swika ngafhi, hu tshi khou shumiswa mawanwa a ndingo kha vhatu vha zwigidi vhane vha dzhenelela u mona na dzhangho. Madzhendedzi o fhambanaho a kha lino na a lifhasi o tola zwo khwatha u tsireledzea na kushumele kwa khaelo dza *COVID-19*.

Kha la Afrika Tshipembe ri na luñwe luvhamba lwa tsireledzo. Vha Ndaulo i Langulaho Zwibvedzwa zwa Mutakalo kha la Afrika Tshipembe (SAHPRA) vha lavhelesa mafhungo othe u vhona uri khaelo yo tsireledzea, i a shuma zwavhudi, nahone ndi ya maimo a ntha.

Na zwa uri nga ntha ha zwenezwo nga nthani ha uri khaelo dza *COVID-19* dzo bvedzwa lwa tshihadu, zworalo vhalanguli vhothe u mona na dzhangho vho vhea maga nyengedzedzwa u itela u lavhelesa khaelo idzi.